

Nederland

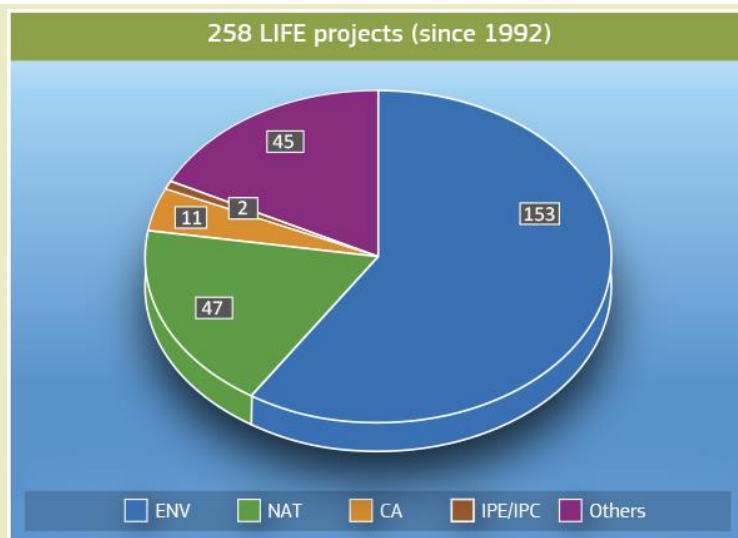


Overzicht

Dit document biedt een overzicht van LIFE in Nederland. Het toont de belangrijkste gegevens en enkele van de meest recente LIFE-projecten.

U vindt er ook contactgegevens en andere nuttige bronnen en een volledige lijst van lopende en recent voltooide LIFE-projecten.

Er vindt jaarlijks een oproep voor projectvoorstellen plaats die de prioriteitsgebieden van het LIFE-programma bestrijkt.



Investment in LIFE projects in The Netherlands (€ million)

	Total investment	EU contribution
ALL LIFE projects	782	258
Environment and Resource Efficiency (ENV)	466	119
Nature and Biodiversity (NAT)	171	79
Climate Action (CA)	72	32
Integrated (IPE/IPC)	34	20.5
Others	39	7.5

OVER HET LIFE-PROGRAMMA

Het LIFE-programma is het financieringsinstrument van de EU voor milieu- en klimaatactie. Het programma loopt sinds 1992 en heeft meer dan 4 500 projecten in de EU en in derde landen medegefinancierd, waarmee meer dan 9 miljard euro is gemobiliseerd en meer dan 4 miljard euro is bijgedragen aan de bescherming van het milieu en het klimaat. De begroting voor het LIFE-programma voor 2014-2020 is vastgesteld op 3,4 miljard euro in lopende prijzen, met een subprogramma voor milieu en een subprogramma voor klimaatactie.

Soorten LIFE-projecten

- Traditioneel (Milieu en efficiënt gebruik van hulpbronnen; Natuur en biodiversiteit; Milieugovernance en -informatie; Beperking van klimaatverandering; Adaptatie aan klimaatverandering; Klimaatgovernance en -informatie).
- Geïntegreerd (milieu-, natuur- of klimaatactie)
- Voorbereidend
- Capaciteitsopbouwend

Andere vormen van LIFE-financiering:

- Exploitatiesubsidies voor ngo's
- Financieringsmechanisme van het natuurlijke kapitaal (NCF - Natural Capital Financing Facility)
- Particuliere energie-efficiëntiefondsen (PF4EE - Private Finance for Energy Efficiency)

NCF en PF4EE zijn gezamenlijke initiatieven met de Europese Investeringsbank, die de twee fondsen beheert.

Voor meer informatie zie: <https://cinea.ec.europa.eu/life>

LIFE Milieu en hulpbronnefficiëntie

Dit prioritaire gebied van LIFE beoogt de ontwikkeling, het testen en het demonstreren van beste praktijken, oplossingen en geïntegreerde benaderingen van milieu-uitdagingen, evenals het verbeteren van het verwante kennisbestand.

De LIFE-component Milieu en hulpbronnefficiëntie (voorheen LIFE-component Milieubeleid en -governance) heeft tot nog toe 153 projecten gefinancierd in Nederland, wat overeenstemt met een totale investering van €466 miljoen, waarvan €119 miljoen door de Europese Unie werd verstrekt.

Voltooide projecten stonden hoofdzakelijk in het teken van technologische ontwikkeling, met een bijzondere nadruk op schone technologieën, afvalwaterzuivering, watervoorziening en verbetering van de waterkwaliteit. Ze hadden ook betrekking op onderwerpen zoals eco-etikettering; geïntegreerd milieubeheer; duurzaam bouwen; vermindering van de uitstoot van broeikasgassen en luchtverontreinigende stoffen; vermindering van verkeerslawaai (bv. zonnepanelen als geïntegreerde bouwelementen in geluidsschermen langs snelwegen); het beheer van stedelijk, industrieel en gevaarlijk afval; recycling van afgedankte voertuigen (door middel van post-shreddertechnologie); vervoersplanning en -controle (stimuleren van elektromobiliteit in Amsterdam, Rotterdam en Utrecht); risicobeoordeling en bescherming van de volksgezondheid (bv. versnelling van de tenuitvoerlegging van EU-milieuregelgeving met betrekking tot de vervanging van hormoonontregelende chemische stoffen); verminderen van de uitstoot van broeikasgassen en energieverbruik (technische haalbaarheid en kostenefficiëntie aantonen van een volwaardige getijdenenergie-installatie van 1 MW, en aantonen van een nieuwe, milieuvriendelijke procestechnologie voor het vervaardigen van flexibele elektronische onderdelen); stedelijk afvalbeheer (omgekeerde afvalinzameling in Arnhem) en afvalgebruik (nieuw systeem om warmte van de riolering over te brengen naar stedelijke gebouwen, innovatief proces om plastic op biologische basis te produceren uit cellulose die wordt teruggewonnen uit huishoudelijk afvalwater, en demonstratie van scheiding en recycling in gesloten kring van tapijtafval tot polymeren voor hergebruik in de tapijtproductie); en verbetering van de milieuprestaties van wegenbouw- en onderhoudsprocessen. Multinationals en kmo's waren de voornaamste begunstigen. Andere soorten begunstigen waren onder andere lokale en regionale autoriteiten, overheidsbedrijven, een groot bedrijf, een universiteit, ngo's en onderzoeksinstituten. De looptijd van de projecten liep uiteen van 12 tot 66 maanden, met een gemiddelde van 36 maanden.

Er lopen 16 projecten in Nederland. Deze projecten behandelen uiteenlopende milieuthema's, waaronder: recycling/hergebruik van afval (voorkoming van het gebruik van 'nieuw' koper, productie van prijsconcurrerende vangrails op biologische basis en upcycling van het proces voor polyethyleenplasticafval met een lage dichtheid, ontwikkeling van de houtacetyleringstechnologie voor de modificatie van snelgroeiend zacht hout; nieuwe aanpak en bedrijfsmodel voor de recycling van gebruikte drankkartons en plastic bekertjes, demonstratie van de technische en economische haalbaarheid van een volledige verwerkingsinstallatie voor de verschillende fracties van bodemas, demonstratie van innovatieve alginaatproductie uit korrelslib, recycling van zowel EPS-bouwafval als geëxtrudeerd polystyreen (XPS), en demonstratie van een economisch levensvatbaar alternatief voor verbranding); waterbeheer en afvalwaterbehandeling (demonstratie van de ecologische en economische voordelen van twee zeer innovatieve technologieën voor de voorbehandeling van slib die de afvalproductie (d.w.z. slib) in de gemeentelijke afvalwaterzuiveringsinstallatie aanzienlijk verminderen, demonstratie van een duurzaam en circulair afvalwaterzuiveringsmodel, door de bouw en implementatie van een innovatieve demonstratie-installatie op ware grootte, verwijdering van plastic uit rivieren, en winning van ammonium uit afvalwater op een economische en energie-efficiënte wijze); luchtkwaliteit in stedelijke gebieden in de nabijheid van havens en binnenwateren; landbouw (vermindering van de uitstoot van ammoniak en sluiting van de stikstofkringloop in de melkveehouderij en introductie van nieuwe biologische biostimulanten in de conventionele landbouw); en circulaire economie (demonstratie van een concept van circulaire economie op lokale schaal omtrent wegbeheer).

De projecten worden uitgevoerd door internationale of grote bedrijven, een kmo, lokale en regionale autoriteiten, een universiteit, een overheidsinstelling, een ngo en een ontwikkelingsbureau. De looptijd van de projecten wordt geraamd op 36 tot 80 maanden.

Hieronder staat een voorbeeld van een geslaagd LIFE Milieuproject in Nederland.



Zonnepanelen als geïntegreerde bouwelementen in geluidsschermen langs snelwegen (LIFE Solar Highways) LIFE13 ENV/NL/000971

Het project LIFE Solar Highways demonstreerde met succes een zeer innovatieve tweezijdige zonnepaneeltechnologie als onderdeel van een geluidsscherm langs een snelweg, die aanzienlijke voordelen kan opleveren in termen van beperking van de klimaatverandering door de productie van hernieuwbare energie, en vermindering van het lawaai van voertuigen en luchtverontreiniging. Bovendien kan door het gebruik van geluidsschermen langs snelwegen en andere bestaande vervoersinfrastructuur voor het opwekken van hernieuwbare energie de druk op het land dat nodig is voor zonnepanelen of andere middelen om hernieuwbare energie op te wekken, worden verminderd.

Tweezijdige fotovoltaïsche modules werden gelamineerd tussen twee glasplaten om als geluidsscherm te dienen. Door hun modulaire aard kunnen afzonderlijke onderdelen indien nodig worden vervangen. De tweezijdige aard van de fotovoltaïsche modules betekent dat zij minder gevoelig zijn voor orientatie op te wekken.

Na overleg over de beste praktijken in Europa hebben de projectpartners een voorlopig ontwerp van het fotovoltaïsche geluidsscherm gemaakt. Tegelijkertijd werd een ontwerp van een technisch-financieel model van deze innovatieve technologie ontwikkeld. Via een openbare aanbesteding voor Design and Construct heeft de opdrachtnemer een demonstratiemodel van een fotovoltaïsch geluidsscherm gebouwd langs de snelweg A50 in Uden, in Nederland.

De gecertificeerde barrière werd aangesloten op het elektriciteitsnet. Gedurende een controleperiode van 18 maanden, tussen januari 2019 en juni 2020, heeft de barrière 325,5 MWh aan zonne-energie geproduceerd. Dit is genoeg om 60-70 huishoudens van elektriciteit te voorzien, en voorkomt een jaarlijkse uitstoot van 121 ton CO₂. De nieuwe barrière is ontworpen om ongeveer 30 jaar te werken. Ook werd een groot aantal parameters gecontroleerd, bij verschillende combinaties van onderhouds- en schoonmaakscenario's. Deze gegevens werden gebruikt om het technisch-financiële model bij te werken en te verifiëren.

De output in termen van energieproductie was lager dan verwacht, terwijl de CAPEX (kapitaaluitgaven) aanzienlijk hoger waren dan verwacht als gevolg van contractkosten. De projectpartners deden daarom aanbevelingen om de energie-efficiëntie verder te verbeteren en de kosten te verlagen, wat resulteerde in een positieve business case. Zo bleek uit de monitoring dat schoonmaken geen meetbaar effect had op de energieprestaties, zodat de schoonmaakkosten (belangrijke operationele kosten) tot nul kunnen worden herleid. Tegen het einde van het project waren er reeds bemoedigende signalen, met concrete navolgingsprojecten (gemeentelijke, provinciale en regionale snelwegen) en een overdrachtsproject naar de spoorwegsector.

De sociaal-economische studie van het project heeft de gemeente Uden en de coördinerende begunstigde Rijkswaterstaat geholpen om inzicht te krijgen in de mate van publieke acceptatie van dit nieuwe type geluidsscherm. De hoge mate van aanvaarding door de plaatselijke bevolking en de grote belangstelling voor het verbruik van de door de barrière geproduceerde elektriciteit waren zeer bemoedigend voor de uitrol van soortgelijke initiatieven in heel Nederland. Bovendien werd door de omwonenden van de barrières een soort sociale controle ingesteld om beschadiging of vandalisme te voorkomen.

Voor meer informatie:
<http://solarhighways.eu/>

LIFE Natuur en Biodiversiteit

Dit LIFE-prioriteitsgebied beoogt de ontwikkeling, het testen en het demonstreren van beste praktijken, oplossingen en geïntegreerde benaderingen om bij te dragen tot de ontwikkeling en implementatie van natuur- en biodiversiteitsbeleid en -wetgevingen, zowel als het verbeteren van het verwante kennisbestand.

Tot nog toe hebben de componenten LIFE Natuur en LIFE+ Natuur en Biodiversiteit 47 projecten in Nederland gefinancierd. Dit betekent een investering van € 171 miljoen, waarvan € 79 miljoen is verstrekt door de Europese Unie.

De voltooidde LIFE Natuur-projecten in Nederland richtten zich op habitattherstel (zoutmoerassen, polders, duinen, venen, watergebieden, zandduinen en heides) en op de verbetering en het herstel van specifieke habitats voor diersoorten zoals de Noordse woelmuis, amfibieën, monniksgier, kwartelkoning, grutto, smient en zwarte stern, de roerdomp en de grote karekiet in de IJsseldelta, net als het pimpernelblauwtje en het donker pimpernelblauwtje, twee sterk bedreigde vlindersoorten. De begunstigden van het project waren voornamelijk ngo's (meer dan de helft van de begunstigden), maar ook nationale, regionale en plaatselijke autoriteiten en overheidsbedrijven. De looptijd van de projecten varieerde van 18 tot 88 maanden.

Er zijn acht lopende projecten. Er zijn verschillende doelstellingen aan de projecten verbonden, zoals onder andere: de watergebieden in het Natura 2000-gebied Alde Feanen herstellen; herstellen van een gebied van moerashabitats; herstellen van verhoogde venen in de Grote Peel; en herstellen van watergebieden in Drents-Friese Wold & Leggelderveld. Eén project tracht de acute bedreiging van de monniksgieren en vale gieren terug te draaien en deze soort te laten herstellen in de Bulgaarse/Griekse grensstreek van het oostelijke Rodopegebergte. Een ander project tracht de Europese bizon te herintroduceren in het Tarcu- en Poiana Rusca-gebergte, in het zuidwesten van Roemenië. Een ander project is gericht op het herstel van een natuurlijke rivierloop – ter bevordering van de vismigratie – door het herstel van de verbinding tussen de Waddenzee en het IJsselmeer. De meest recentelijke medegefinancierde projecten zijn gericht op: Verbetering van de hydrologische omstandigheden voor de natuurlijke regeneratie van hoogvenen in Engbertsdijkvenen; behoud van de Dalmatische pelikaan op de vliegroute Zwarte Zee-Middellandse Zee; bestrijding van de invasieve beverrat en muskusrat in Nederland en de buurlanden België en Duitsland; en ecosystemen weerbaar maken tegen invasieve uitheemse soorten. Deze projecten worden uitgevoerd door ngo's/stichtingen (Vereniging Natuurmonumenten en Stichting Rewilding Europe) en twee plaatselijke autoriteiten (provincies Fryslân en Drenthe), door nationale instanties (Waterschap Rivierenland en Staatsbosbeheer) en door een coöperatie. De looptijd van de projecten wordt geraamd op 48 tot 88 maanden.

In het onderstaande kader vindt u een voorbeeld van een geslaagd LIFE Natuur-project in Nederland.



Photo: Bert Verwer Source: KINA

Biotoopverbetering en -ontwikkeling voor de roerdomp en de grote karekiet in de IJsseldelta (A better LIFE for Bittern) LIFE13 NAT/NL/000167

Het project herstelde 300 ha rietmoerassen op de projectlocatie Zwarte Meer en creëerde nieuwe rietmoerassen (34,7 ha) op de projectlocatie Drontermeer. De resultaten van de monitoring zijn veelbelovend voor de beoogde vogelsoorten:

- Kleine roerdomp: 2 broedparen
- Grote karekiet: 9 broedparen
- Roerdomp: 6 broedparen
- Gevlekte riethaan: 3 broedparen
- Paarse reiger: 1 broedpaar
- Grote zilverreiger: 1 broedpaar
- Slingermees: 1 broedpaar.

Uit monitoring op de locatie Drontermeer is gebleken dat de roerdomp zich gedurende 3 opeenvolgende seizoenen heeft voortgeplant in rietmoerassen die vóór het LIFE-project zijn ontwikkeld in een gebied dat grenst aan de nieuwe rietmoerassen die in het kader van het LIFE-project zijn ontwikkeld. De aanwezigheid van de grote rietzanger werd bevestigd aan het begin van het kweekseizoen 2019 in de nieuwe rietmoerassen die in het kader van het LIFE-project werden ontwikkeld.

Een belangrijk resultaat van het project is de toevoeging van de rietmoerassen in het projectgebied Drontermeer aan het Natura 2000-gebied Veluwerandmeren.

Geïnterviewde belanghebbenden in het kader van de sociaaleconomische studie hebben de volgende ecosystemediensten in verband met het project geïdentificeerd:

- Regelgevingsdiensten: waterzuivering, bodemvruchtbaarheid, preventie van bodemerrosie, koolstofvastlegging, wateropslag en verminderde hittestress als gevolg van water in het milieu;
- Culturele diensten: groene recreatie, natuurlijk erfgoed, symbolische waarde en wetenschap & onderwijs; en
- Leveringsdiensten: biomassa voor energie (meer dan één jaar oud riet), riet van voldoende kwaliteit voor rietknippers (één jaar oud riet).

Op de site van het Zwarte Meer werd een observatiehut gebouwd, waardoor het grote publiek en de vogelaars een goed zicht hebben op de gerestaureerde rietmoerassen en het Zwarte Meer en de vogels kunnen observeren zonder ze te storen. Op de locatie Drontermeer zal een vogelobservatieplatform op de dijk de bezoekers ook laten profiteren van het uitzicht over de nieuwe rietmoerassen.

Voor meer informatie:

<https://www.natuurmonumenten.nl/project/roerdomp-in-het-riet>

Deelprogramma voor Klimaatactie (LIFE 2014-2020)

LIFE Beperking van Klimaatverandering en LIFE Adaptatie aan Klimaatverandering

Het prioriteitsgebied van de component voor Beperking van Klimaatverandering draagt bij tot een vermindering van de uitstoot van broeikasgassen, voornamelijk door de bijdrage aan de implementatie en de ontwikkeling van verwante beleids- en wetgevingsmaatregelen, verbetering van het kennisbestand, ontwikkeling van geïntegreerde aanpakken, en ontwikkeling en demonstratie van innovatieve technologieën, systemen, methodes en instrumenten.

Tot nog toe cofinancierde de component Beperking van Klimaatverandering drie projecten in Nederland. Dit komt neer op een totaal budget van € 26,5 miljoen, waar de EU € 12 miljoen van bijdraagt.

Eén project betreft de eerste demonstratie van een op ware grootte en innovatief warmteterugwinningsconcept in Nederland. Dit wordt gecoördineerd door de Koninklijke Nederlandsche Glasfabriek Leerdam en loopt over een periode van 39 maanden, met aanvang in juli 2016. Een ander project wil een beweging op gang brengen die 500 miljoen bomen plant in 5 jaar tijd, het eigen koolstofvangmechanisme van de natuur aanwendt en controleert, en de burgers in staat stelt dringend actie te ondernemen tegen de klimaatcrisis. Het wordt uitgevoerd door een ngo over een periode van 60 maanden. Het laatste project beoogt de demonstratie van een baanbrekende technologie ter beperking van de klimaatverandering in de betonindustrie. Dit project wordt gecoördineerd door Inashco B.V. en loopt over een periode van 42 maanden.

Het prioriteitsgebied van de component Adaptatie aan Klimaatverandering ondersteunt initiatieven die de weerbaarheid tegen de klimaatverandering verbeteren, in het bijzonder door de bijdrage aan de implementatie en de ontwikkeling van verwante beleids- en wetgevingsmaatregelen, verbetering van het kennisbestand, ontwikkeling van geïntegreerde aanpakken en ontwikkeling en demonstratie van innovatieve technologieën, systemen, methodes en instrumenten.

Tot nog toe cofinancierde de component Adaptatie aan Klimaatverandering acht projecten in Nederland. De totale investering bedraagt € 45,5 miljoen, waarvan € 20 miljoen door de Europese Unie wordt verstrekt. Het eerste project beoogt een innovatieve, op participatie gebaseerde benadering te demonstreren als een essentieel onderdeel van aanvaarding en verbintenis door het publiek en de belanghebbenden voor de grootschalige implementatie van stedelijke aanpassingsstrategieën en verwante maatregelen. Het tweede project is gericht op het demonstreren van een innovatieve adaptatietechnologie om schade door regenoverstromingen in steden te voorkomen. De gedetailleerde doelstellingen worden hieronder beschreven. Eén project zal vastgoedontwikkelaars en eigenaars van gebouwen aanmoedigen om te investeren in adaptatie aan de klimaatverandering. De meest recentelijke gefinancierde projecten zijn gericht op: een unieke benadering van lokaal waterbeheer - collectief adaptief waterbeheer ('collective adaptive water management of CAWM') - als een doeltreffende stedelijke aanpassingsstrategie demonstreren; innovatieve aanpassingstechnologieën, benaderingen en methoden voor landgebruik in combinatie met waterbeheer en bodembehoud demonstreren, waarbij erkend wordt dat deze overwegingen gelijktijdig moeten worden aangepakt bij de aanpak van mondiale klimaatbedreigingen, met name in deltagebieden. klimaatbestendigheid bereiken door betrokkenheid van de burgers; een boomgerichte beheersaanpak demonstreren voor het verbeteren van de klimaatbestendigheid van bosesystemen op zandgronden, die kenmerkend zijn voor de Nederlandse bossen; en de beschikbaarheid van zoetwater vergroten en veiligstellen, voor de productie van drinkwater en ter bescherming van de biodiversiteit en de ecosystemen. Deze projecten worden gecoördineerd door gemeenten, een universiteit, een grote onderneming en een coöperatie. Zij zullen lopen over periodes van 66 tot 84 maanden.



Adaptatie aan extreme regenval; demonstratie van Fast High Volume Infiltration (FHVI) om overstromingsschade door extreme regenval in steden te voorkomen (LIFE AERFIT) LIFE15 CCA/NL/000052

LIFE AERFIT richt zich op het demonstreren van een innovatieve adaptatietechnologie die schade door pluviale overstromingen in steden kan vermijden. Het belangrijkste doel bestaat erin te bewijzen dat Fast

High Volume Infiltration (FHVI) een efficiënte adaptatiestrategie is.

Het project richt zich voornamelijk op: het leveren van tastbare bewijzen die de efficiëntie van FHVI-technieken inzake het reageren op extreme regenval aantonen, alsook de brede toepasbaarheid (d.w.z. reproduceerbaarheid) en gunstige implementatiekosten staven; en het verspreiden van resultaten en de overdraagbaarheid van het project naar autoriteiten en professionals toe binnen de Europese Unie.

De volgende resultaten worden verwacht: een succesvolle demonstratie van de FHVI-technieken als kostenefficiënte aanpassingsstrategie voor klimaatverandering (extreme regenval) en de preventie van schade door regenoverstromingen in steden; een vermindering van de frequentie, duur en peil van overstromingen in Putten (doelstelling is geen water in de straten tijdens piekniveaus van regenval die de drempel van T10 overstijgen, wat overeenstemt met 36 mm per uur); een verbeterde kwaliteit van de afvoerstroam in afvalwaterzuiveringsinstallaties; een verminderde lozing van overvloedig, ongezuiverd regen- en afvoerwater naar 5.200 m³/jaar; preventie van drooglegging door de toevoer van 46 800 m³ water per jaar naar grondwaterreserves; een verhoogde weerstand tegen overstromingen; de interesse wekken van tenminste 10 andere Europese steden en gemeenten om de FHVI-techniek te implementeren en zich zo aan te passen aan klimaatverandering; en een actieplan voorzien dat een snelle replicatie en overdracht naar andere Europese steden en gemeenten vereenvoudigt.

Voor meer informatie:

<http://aerfit.eu>

Geïntegreerde LIFE-projecten voor het Milieu en Klimaat

Dit prioriteitsgebied van LIFE heeft als doel milieu- en klimaatplannen of -strategieën zoals vereist door specifieke EU-milieu- of klimaatwetgeving te implementeren op een grote territoriale schaal (regionaal, multiregionaal, nationaal, transnationaal), voornamelijk op gebied van natuur, water, afval, lucht en beperking van en aanpassing aan klimaatverandering. Ze verzekeren de betrokkenheid van belanghebbenden en moedigen de coördinatie en mobilisatie aan van ten minste één andere relevante EU-, nationale of private financieringsbron.

Tot op heden zijn in Nederland twee geïntegreerde project medegefinancierd. Dit komt neer op een totaal budget van € 34 miljoen, waar de EU € 20,5 miljoen van bijdraagt.

Het project LIFE IP Deltanatuur (DELTA Nature) richt zich op de implementatie van het Nederlandse prioritaire actiekader voor Natura 2000 ('Prioritised Action Framework' of PAF) en het realiseren van de doelstellingen van de EU-biodiversiteitsstrategie; Het project wordt gecoördineerd door het Nederlandse Ministerie van Economische Zaken en loopt over een periode van 73 maanden. De gedetailleerde doelstellingen van dit project kunt u hieronder raadplegen.

Het LIFE IP ALL4Biodiversity-project richt zich ook op de implementatie van het Nederlandse PAF door habitatspecifieke biodiversiteit te herstellen en te optimaliseren. Het wordt gecoördineerd door de provincie Zuid-Holland over een periode van 72 maanden.



Geïntegreerde aanpak N2000 Deltanatuur als katalysator voor de uitvoering van het Nederlandse prioritaire actiekader (DELTA Natuur) LIFE15 IPE/NL/000016

Het DELTA-Natuur-project beoogt de voorwaarden te scheppen voor een doeltreffende implementatie van het Nederlandse prioritaire actiekader voor Natura 2000 (PAF). Om zijn doelstellingen te bereiken, zal het project:

- De coördinatie optimaliseren tussen overheidsinstanties en capaciteit opbouwen bij de begunstigden;
- Ervoor zorgen dat de belanghebbenden vanaf een vroeg stadium bij het proces worden betrokken en samenwerken met de belanghebbenden om de problemen die de uitvoering van Natura 2000 in de weg staan, te evalueren en gezamenlijk oplossingen te ontwikkelen om deze problemen aan te pakken;
- Zorgen voor afstemming en synergie tussen de ontwikkelingen in verband met Natura 2000 en watergerelateerde programma's;
- Zorgen voor een optimale kennisuitwisseling tussen belanghebbenden;
- Innovatieve benaderingen ontwikkelend om de doelstellingen van Natura 2000 te bereiken;
- Proefprojecten/beste praktijken uitvoeren om de voordelen van het governance model aan te tonen en de geleerde lessen actief te verspreiden; en
- De financiële middelen optimaal coördineren.

Voor meer informatie:

<https://life-ip-deltanatuur.nl/>

Meer weten over LIFE en LIFE-projecten?

LIFE-website

Op de LIFE-website vindt u een schat aan informatie over het LIFE-programma:
https://cinea.ec.europa.eu/life_en



Database LIFE-projecten

Voor meer informatie over LIFE-projecten in Nederland of LIFE-projecten in het algemeen kunt u de onlinedatabase van de LIFE-projecten raadplegen:
<https://webgate.ec.europa.eu/life/publicWebsite/search>

Deze database is makkelijk raadpleegbaar en is de officiële informatiebron inzake alle lopende en voltooide LIFE projecten. In de database vindt u ook informatie over de begunstigen, hun contactdetails en de projectwebsites.



Social media



twitter.com/LIFE_Programme



<http://www.facebook.com/LIFE.programma>

Contact

Het Nationaal Contactpunt voor Nederland

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Naam: Mevrouw Astrid HAMER / Mevrouw Wendy OLIVIER
De heer Ko MELIS / De heer John HEYNEN
De heer Teun BOLDER / De heer Ruben PRINS
Mevrouw Paulien OFFICIER / Marjolijn OOIJEVAAR

Adres: Postbus 8242
Bezuidenhoutseweg 73
P.O. Box 20901

NL - 3503 RE Utrecht

NL - 2500 EX Den Haag

Tel: +31 88 042 2730 / +31 6 15 187 605 / +31 6 15 120 545
+31 6 53 92 86 13 / +31 88 042 2527
+31 6 55 34 65 15

E-mail: LIFE@rvo.nl / w.s.olivier@minlnv.nl / marjolein.ooijevaar@minienw.nl
/ r.j.d.prins@minezkn.nl

Website: [Rijksdienst voor Ondernemend Nederland](http://RijksdienstvoorOndernemendNederland.nl)

Het Monitoringteam voor Nederland

NEEMO EEIG – PROSPECT C&S















Adres: Koninklijke-Prinsstraat 83
B-1050 Brussel

Tel.: +32 2 514 55 34












E-mail: prospect@neemo.eu







Recent voltooide en lopende LIFE Milieu- en Hulpbronnefficiëntieprojecten				
Projecttitel	Projectnummer	Website	Klik op het icoon voor een beknopte projectbeschrijving	Projectduur
Afvalwaterbehandeling als voorziening voor energie- en mineralenterugwinning (OMZET)	LIFE10 ENV/NL/000028	http://www.omzempuntamersfoort.nl/		09/2011-> 03/2018
Hydrochip (Hydrochip)	LIFE11 ENV/NL/000788	http://watermozaiek.stowa.nl/projecten/hydrochip.aspx?eid=1099&pid=2391		09/2012-> 12/2017
Stimuleren van elektromobiliteit Amsterdam – Rotterdam – Utrecht) (E-mobility 3 steden NL)	LIFE11 ENV/NL/000793	http://www.boostingelectromobility.eu/		09/2012-> 03/2016
Aantonen van scheiding en recyclage in gesloten keten van tapijtafval tot polymeren voor hergebruik bij de tapijtproductie (LIFE ClosedLoopCarpet)	LIFE12 ENV/NL/000269	http://www.desso.com/c2c-corporate-responsibility/life-programme/		07/2013-> 12/2017
Aantonen van een innovatieve, milieuvriendelijke technologie voor de continue productie van MDF-houtproducten (LIFEWOOD)	LIFE12 ENV/NL/000573	http://life.tricoya.com/		07/2013-> 06/2017
Groene plasmaprocestechnologie voor het vervaardigen van flexibele elektronica (Life_Green_plasma)	LIFE12 ENV/NL/000718	http://www.green-plasma.eu/		07/2013-> 12/2016
Asfaltbestrating met lage emissie (Life+ LE2AP)	LIFE12 ENV/NL/000739	http://www.bamle2ap.com/		07/2013-> 06/2017
Omgekeerde Inzamelen (LIFE ReWaCo)	LIFE12 ENV/NL/000792	http://www arnhem.nl/Wonen_en_leven/Omgekeerd_Inzamelen		07/2013-> 07/2016
ChildProtect-Life – Kinderen beschermen tegen endocrienverstorende chemische stoffen (ChildProtect-Life)	LIFE12 ENV/NL/000833	http://childprotectfromchemicals.eu/		07/2013-> 12/2015
LIFE+ISR – Innovatieve vermindering van de hoeveelheid slib (Life+ISR)	LIFE13 ENV/NL/000178	http://www.schielandendekrimpenerwaard.nl/werk-in-uitvoering/zorgen-voor-droge-voeten-en-schoon-water/themista/themista		06/2014-> 12/2018
Demonstratie van een innovatief proces om biogebaseerd plastic te produceren uit cellulose die is gerecupereerd uit huishoudelijk afvalwater (cellu2plaLIFE+)	LIFE13 ENV/NL/000613	https://www.hnkn.nl/portaal/werk-in-de-buurt_3550/item/renovatie-en-capaciteitsuitbreiding-rwzi-beemster_2654.html		06/2014-> 07/2017
Zonnepanelen als geïntegreerde bouwelementen in geluidsschermen langs snelwegen (LIFE Solar Highways)	LIFE13 ENV/NL/000971	http://solarhighways.eu/		06/2014-> 06/2020

Puur Koperwinning (Pure Copper Recovery, PCR) uit AEC-bodemas. Een innovatief extractieproces met behulp van oplosmiddelen en uitlogen (LIFE PCR)	LIFE14 ENV/NL/000029	http://www.elemetalpcr.com/		07/2015--> 06/2018
Bio-vanrails 4 yoUr Safety LIFE 2015 (Bio Guardrail yoUr Safety, BG4US LIFE 2015)	LIFE15 ENV/NL/000173	http://bg4us.eu/		09/2016--> 09/2019
Schone binnenscheepvaart (CLEan INland Shipping, LIFE CLINSH)	LIFE15 ENV/NL/000217	https://www.clinsh.eu		09/2016--> 08/2020
Upcyclen van folies afkomstig van de vervuilde mechanische recyclinginstallaties (Mechanical Recycling Facilities of MRF's) (LIFE AGANFOILS)	LIFE15 ENV/NL/000429	https://www.attero.nl/en/our-waste-management/your-packaging-materials-are-converted-into-raw-materials/our-innovation-projects/aganfoils-as-good-as-new-foils/		07/2016--> 06/2019
Demonstratie van innovatieve alginaatproductie uit korrelslib: een paradigmawisseling in afvalwaterbehandeling (LIFE Waste2NeoAlginat)	LIFE16 ENV/NL/000217	https://www.neo-alginaat.nl/grondstoffabriek/		08/2017--> 12/2021
Polystyreenlus (Polystyrene Loop, LIFE-PSLOOP)	LIFE16 ENV/NL/000271	https://polystyreneloop.org/		07/2017--> 07/2021
LIFE-CMCD: Sluiting van de mineralenkringloop in de melkveehouderij in de EU (LIFE-CMCD)	LIFE16 ENV/NL/000363	https://www.ely.com/nl/emissie/		07/2017--> 06/2020
Van gras tot grind: een innovatieve, cirkelvormige benadering van veilige en biodiverse wegen (LIFE GRASS2GRIT)	LIFE17 ENV/NL/000266	https://www.grass2grit.com/		07/2018 --> 12/2022
Duurzame verwijdering en beheer van plastic in rivieren (Life-SouPLess)	LIFE17 ENV/NL/000339	https://allseas.com/activities/allseas-river-plastics-removal-project/		07/2018--> 07/2021
Stikstofextractie uit water door een innovatief elektrochemisch systeem (LIFE-NEWBIES)	LIFE17 ENV/NL/000408	http://newbies.eu		07/2018--> 06/2021
Verhoog het vertrouwen van de conventionele landbouw: nieuwe organische biostimulanten om de vraag naar water, voedingsstoffen en pesticiden te verminderen (LIFE Plants for Plants)	LIFE18 ENV/NL/000043	https://www.vaniperen.com/plants-for-plants/		07/2019--> 01/2021
LIFE-waterfabriek van de toekomst (LIFE WATER FACTORY)	LIFE18 ENV/NL/000217	https://www.valleiveluwe.nl/toptaken/bij-mij-in-de-buurt/in-voorbereiding/waterfabriek-wilp/life-water-factory/		07/2019--> 12/2024
Het demonstreren van een nieuwe aanpak voor gebruikte drankkartons en polycuprecycling (LIFE PULPCYCLE)	LIFE18 ENV/NL/000339	https://pulpcycle.eu/		09/2019--> 08/2023
Geïntegreerde volwaardige verwerkingsinstallatie voor	LIFE18 ENV/NL/000436	https://www.heros.nl/nl/life/		07/2019--> 04/2022

verschillende fracties van bodemas die een veilig gebruik als secundair materiaal garandeert (LIFE ASH 2 MATERIAL)				
--	--	--	--	--

Recent afgesloten en lopende LIFE Natuur en Biodiversiteitprojecten				
Projecttitel	Projectnummer	Website	Klik op het icoon voor een beknopte projectbeschrijving	Projectduur
Herstel van in het binnenland gelegen duinen en psammofiel heidegebied in de Noordwestelijke Veluwe (Wuthering heaths)	LIFE10 NAT/NL/000023	http://www.natuurmonumenten.nl/project/natuurherstel-hulshorsterzand		09/2011 -> 12/2016
Habitatrestauratie & -ontwikkeling voor het pimpernelblauwtje en het donker pimpernelblauwtje in het NZK-gebied Vlijmens Ven, Moerputten en Bossche Broek (Blues in the Marshes)	LIFE11 NAT/NL/000770	http://www.natuurmonumenten.nl/project/life-project-blues-in-marshes		06/2012 -> 12/2018
Natuurontwikkeling in de Natura 2000-bovenste uiterwaarden van de IJssel (Floodplain Development)	LIFE11 NAT/NL/000771	http://www.natuurmonumenten.nl/project/rivierklimaatpark-ijssepoort-floodplain-development		06/2012 -> 12/2017
Duinen van Amsterdam – bron voor natuur, duinhabitatrestauratieproject (Amsterdam Dune project)	LIFE11 NAT/NL/000776	https://www.waternet.nl/projecten/life-project-waterleidingduinen/		06/2012 -> 12/2016
"Let the raised bogs grow" Natura 2000 Deurnsche Peel/Mariapeel (Peelvenen)	LIFE11 NAT/NL/000777	http://www.dienstlandelijkgebied.nl/projecten/noord-brabant/noord-brabant/dossier/peelvenen		06/2012 -> 09/2018
Booming business: herstelling van watergebieden in de moerassen van Natura 2000 Alde Feanen (Life: Alde Feanen N2000)	LIFE12 NAT/NL/000134	http://www.np-aldefeanen.nl		09/2013 -> 11/2019
Herstelprogramma voor Natura2000-veengebieden in Nederland (New LIFE for Dutch Fens)	LIFE12 NAT/NL/000372	https://www.natuurmonumenten.nl/project/nieuw-leven-in-het-veen-new-life-dutch-fens		07/2013 -> 12/2018
"Meer water, meer hoogveen in de Grote Peel" (Life+GP)	LIFE13 NAT/NL/000079	http://www.dienstlandelijkgebied.nl/projecten/noord-brabant/noord-brabant/dossier/peelvenen/peelvenen/project-life-grote-peel		08/2014 -> 08/2018
Meer water voor natte habitattypes in Drents-Friese Wold & Leggelderveld (LIFE going up a level)	LIFE13 NAT/NL/000162	http://www.np-drentsfriesewold.nl/documents/new-s-items/life-voor-dfw.xml?lang=nl		06/2014 -> 12/2019
Biotoopverbetering en -ontwikkeling voor de roerdomp en de grote karekiet in de IJsseldelta (A better LIFE for Bittern)	LIFE13 NAT/NL/000167	https://www.natuurmonumenten.nl/project/roerdomp-in-het-riet		06/2014 -> 12/2019
Behoud van monniksgieren en valse gieren in de grensstreek van het Rodopegebergte (LIFE RE-Vultures)	LIFE14 NAT/NL/000901	https://www.rewildingeurope.com/life-vultures/		01/2016 -> 06/2021

Dringende acties voor de herintroductie van de Europese bizonpopulatie in Roemenië (LIFE RE-Bison)	LIFE14 NAT/NL/000987	https://www.rewildingeurope.com/bison-rewilding-plan/		01/2016 -> 03/2021
Een nieuwe aanpak: een geleidelijke, ecologische zoet-zoutwaterovergang tussen Waddenzee, IJsselmeer en het hinterland (Vismigratie & BirdLIFE)	LIFE16 NAT/NL/000155	https://www.deafluitdijk.nl/projecten/vismigratievier/		03/2018 -> 03/2024
Verbetering van de hydrologische omstandigheden voor de natuurlijke regeneratie van hoogvenen in Engbertsdijkvenen (AddMire LIFE)	LIFE18 NAT/NL/000636	https://www.overijssel.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/ontwikkelopgave/natura-2000-gebieden/engbertsdijkvenen/hoogveenherstel-engbertsdijkvenen-addmire-life		07/2019 -> 06/2024
Behoud van de Dalmatische Pelikaan langs de Black-Sea Mediterranean Flyway (Pelican Way of LIFE)	LIFE18 NAT/NL/000716	https://rewildingeurope.com/tag/pelican-way-of-life/		09/2019 -> 03/2025
Beheer van invasieve beverrat en muskrat in Europa (Management of Invasive Coypu and muskrat – LIFE MICA)	LIFE18 NAT/NL/001047	https://lifemica.eu/		09/2019 -> 09/2023
Ecosystemen weerbaar maken tegen invasieve uitheemse soorten (LIFE RESILIAS)	LIFE19 NAT/NL/000821	https://bosgroepen.nl/bosgroep-zuid-nederland/life-resilias-versterken-van-de-veerkracht-van-bos-en-natuur-voorkomt-dominantie-door-invasieve-exoten/		09/2020 -> 09/2027

Lopende projecten LIFE Beperking van Klimaatverandering en LIFE Adaptatie aan Klimaatverandering				
Projecttitel	Projectnummer	Website	Klik op het icoon voor een beknopte projectbeschrijving	Projectduur
Demonstratie van thermochemische omzetting van aardgas om de uitstoot van broeikasgassen in energie-intensieve industrieën te reduceren (LIFE OPTIMELT)	LIFE15 CCM/NL/000121	http://www.lifeoptimelt.com/		07/2016 -> 10/2019
Europa's grootste burgerinitiatief om 500 miljoen bomen te planten en te controleren om de klimaatverandering tegen te gaan (LIFE Terra)	LIFE19 CCM/NL/001200	https://lifeterra.eu/		07/2020 -> 06/2025
Koolstofarm beton: vervanging van cement door een innovatief bindmiddel uit bodemas van verbrandingsovens (LIFE MIBA FILLER)	LIFE19 CCM/NL/001219	NVT		07/2020 -> 12/2023
LIFE URBAN-ADAPT: Demonstratie van stedelijke klimaatanpassing en klimaatveerkracht voor de Rotterdamse binnenstad (LIFE URBAN-ADAPT)	LIFE14 CCA/NL/000302	https://www.urbanadapt.eu		07/2015 -> 12/2021

Adaptatie aan extreme regenval; demonstratie van Fast High Volume Infiltration (FHVI) om overstromingsschade door extreme regenval in steden te voorkomen (LIFE AERFIT)	LIFE15 CCA/NL/000052	http://aerfit.eu		07/2016 -> 06/2021
LIFE@Urban Roofs - het stimuleren van particuliere investeringen in klimaatadaptatie – wie is er bang voor rood, geel, groen en blauw (LIFE@Urban Roofs)	LIFE16 CCA/NL/000096	https://www.rotterdamenergiebesparing.nl/actueel/nieuws/life@urban-roofs-europese-steun-voor-klimaatadaptatie-in-rotterdam		07/2017 -> 12/2022
LIFE Local Water Adapt; innovatief collectief, adaptief waterbeheer (LIFE Local Water Adapt)	LIFE17 CCA/NL/000043	https://www.superlocal.eu/life/		07/2018 -> 12/2023
Landbouw van de toekomst - Bouwen aan agrarische netwerken voor klimaatadaptieve landbouw (Farm LIFE)	LIFE17 CCA/NL/000093	http://farm-life.eu/		09/2018 -> 08/2023
Klimaatbestendigheid door betrokkenheid van lokale burgers (Climate Resilience Thru Involvement of LoCAL citizens – LIFE CRITICAL)	LIFE18 CCA/NL/001123	https://lifecritical.eu		09/2018 -> 08/2023
Naar klimaatbestendige bossen en bosbeheer (LIFE CLIMATE FOREST)	LIFE19 CCA/NL/001218	https://www.climateforest.eu/		09/2020 -> 08/2027
LIFE_FRESHMAN: Duurzaam zoetwaterbeheer in kustgebieden (LIFE FRESHMAN)	LIFE19 CCA/NL/001222	https://www.dunea.nl/algemeen/life-freshman		07/2020 -> 12/2025

Lopende Geïntegreerde LIFE-projecten				
Projecttitel	Projectnummer	Website	Klik op het icoon voor een beknopte projectbeschrijving	Projectduur
Geïntegreerde aanpak N2000 Deltanatuur als katalysator voor de uitvoering van het Nederlandse prioritaire actiekader (Deltanatuur)	LIFE15 IPE/NL/000016	https://life-ip-deltanatuur.nl/		10/2016 -> 09/2022
LIFE IP PAF Biodiversiteitsherstel voor N2000-gebieden en omgeving, in samenwerking met landbouw- en andere grondgebruikers (LIFE IP PAF All4Biodiversity)	LIFE19 IPE/NL/000011	NVT		03/2020 -> 03/2026